

Slaaf van jezelf

Slavernij is op te lossen

Gehoorzaamheid
hoort bij bevrijding

Bevrijding WegWijs

bijbel
studie
bond
lezenlerenleven

januari februari 2021
jaargang 75, nr. 1

75
JAAR
bijbelstudie

4 **God bevrijdt! Loof Hem!** | Ruud de Boer

Bijbelstudie Zij die door de HEER zijn verlost zeggen in Psalm 107:1 “Loof de Heer, want Hij is goed, eeuwig duurt zijn trouw”. God bevrijdt door de eeuwen heen, eerst uit Egypte en later in de tijd van de Rechters. Ook de ballingschap is niet het einde van Israël. In de overwinning van Jezus zal iedereen delen die in Hem gelooft.

8 **God bevrijdt – werken wij mee?** | Ruud de Boer

Uitwerking God bevrijdt, maar hoe vrij ben ik zelf? Totale vrijheid bestaat niet. Je bent gebonden aan de wet van de liefde. Je kunt je op allerlei manieren inzetten voor de vrijheid van anderen, bidden voor hen die zuchten onder regimes als Noord-Korea. God verwacht niet dat wij meer doen dan wij kunnen, als je maar doet wat je kan.

12 **Slavernij is op te lossen** | Frits Tromp

Interview Ruben Vlot is Church Mobilizer bij International Justice Mission en strijdt tegen slavernij. Het team mobiliseert kerken om het werk van IJM te ondersteunen. Slavernij houdt in dat mensen tegen hun wil worden ingezet in steenfabrieken of kledingindustrie. Het gaat dan om ontvoering of een schuldvraagconstructie. Werknemers zouden een financiële schuld bij hun werkgevers hebben. IJM wil slachtoffers bevrijden, levens herstellen, daders berechten en systemen veranderen.

16 **Bevrijd tot dienstbaarheid** | Huib Noordzij

En zó voort Gods volk is uit slavernij bevrijd om Hem door gehoorzaamheid te eren. De eerste synodes in ons land stelden al een liturgie vast, waarin de lezing van de wet een plaats kreeg. Die gelezen wet is nog altijd kenmerkend voor een gereformeerde liturgie. Want daarin zien wij ons eigen falen en dat brengt ons tot schuldbelijdenis en drijft ons tot Christus.

Verder

Vorbereiding	11
Met luide Trom(p) Leonard Cohen	15
Verbeelding verwoord Ons slavernijverleden	18
Aan het Woord Gedoopt in de Jordaan	20
Boeken	21
Kroonjuwelen Maandblad	24
Op de klank af Bevrijd, en dan...	26
In het volgende nummer	27

".. ook wij zuchten in onszelf in afwachting van de openbaring dat we kinderen van God zijn, de verlossing van ons sterfelijk bestaan."

Romeinen 8: 23b

Bevrijding

Het woord bevrijding geeft meestal aan dat iemand of iets bevrijd is van een bezetting, een probleem of een last. Bevrijding heeft ook de betekenis van verlossing. Verlossing van de vijand, van het kwaad dat in je zit, verlossing van het virus dat al bijna een jaar de wereld terroriseert, verlossing van de zonde door Zijn Zoon Jezus Christus. Daarom vraagt God van ons dat wij Hem steeds beter leren kennen. Dat kan door het bestuderen van de Bijbel, Zijn woord. God wil dat wij op Hem vertrouwen en Hem liefhebben, ons hele leven lang!

Het Steunpunt Bijbelstudie (voorheen Bijbelstudiebond) wil iedereen helpen en faciliteren bij het bestuderen van de Bijbel. Dat doet ze door het uitgeven van artikelen in *Wegwijs*, schetsen en boekjes. En dat doet ze al vijfenzeventig jaar! Dat willen we dit jaar graag vieren. Je hoort hier meer van, net als over de Bijbelstudiedag die we op Deo Volente dinsdag 20 april 2021 digitaal door willen laten gaan. Je ziet op de cover het jubileumlogo met glinsterende steentjes die duiden op de 'juweeltjes' van de Bond. Op pagina 25 is hiervoor ruimte gemaakt in de rubriek Kroonjuwelen.

*God is onder alle
omstandigheden
dichtbij*

Ook denken we als bestuur en commissies na hoe we goed en eigentijds studiemateriaal kunnen aanbieden. Daarvoor hebben LPB media en het steunpunt Bijbelstudie samenwerking gezocht. We denken onder meer na op welke manier gesproken en geschreven tekst elkaar kunnen aanvullen. Hoe we het studiemateriaal, bijvoorbeeld via de website, toegankelijker kunnen maken. Hoe we dit kunnen aanbieden aan ouderen maar ook aan jongeren. Wat zou het daarom fijn zijn wanneer ons bestuur uitgebreid zou kunnen worden met een of twee jonge mensen! Denk er eens over na en bel of mail...

We hebben als bestuur en commissies het afgelopen jaar gelukkig veel kunnen doen en nadenken, ondanks corona. Of misschien wel dankzij corona. Wij mochten in ieder geval ervaren dat God onder alle omstandigheden dichtbij is!

Loof de Heer, want Hij is goed. Eeuwig duurt Zijn trouw!

Namens bestuur en commissies wens ik jullie allen een gezegend nieuw jaar!

*Trudy van der Boom-Los,
één van de twee voorzitters van de Bijbelstudiebond*

God bevrijdt! Loof Hem!

‘Loof de Heer, want Hij is goed, eeuwig duurt zijn trouw’. Zo spreken zij die door de HEER zijn verlost (Ps. 107: 1,2a). Zij riepen tot de HEER en Hij bevrijdde hen uit het gevaar. Dat is een soort refrein in deze psalm (vs 6, 13, 19, 28). God bevrijdde hen van angst, van vijanden, van honger en dorst, van ijzeren kettingen, uit de gevangenis.

Soms werden mensen gestraft omdat ze slecht leefden en kwaad deden (vs 17). Maar als ze in hun nood tot de HEER riepen, was Hij hen genadig. Hij is trouw. Laat iedereen Hem dankoffers brengen, laat iedereen juichen en vertellen over de grote daden van de Heer. Vaak zijn dat daden van bevrijding! Wat Psalm 107 verwoordt, daar is de hele Bijbel vol van: God bevrijdt! Vanaf de uittocht, de bevrijding uit Egypte, tot en met de komst van Jezus. En we kijken uit naar de bevrijding die komt (Rom. 8).

De exodus

God hoort Israël roepen om hulp als ze uitgebuit en afgebeeld worden door de Farao van Egypte. Hij stuurt

Mozes naar de Farao: ‘Israël is mijn zoon, mijn eerstgeboren zoon. Ik heb je bevolen mijn zoon te laten gaan’ (Ex. 4:22,23a). Uiteindelijk moet de Farao buigen, want zijn volk lijdt zwaar onder de plagen die God stuurt. Als laatste worden Egyptes eerstgeborenen getroffen. Dan pas geeft de Farao toe: Ga dan maar! God heeft zijn volk, zijn zoon, bevrijd!

De rechters

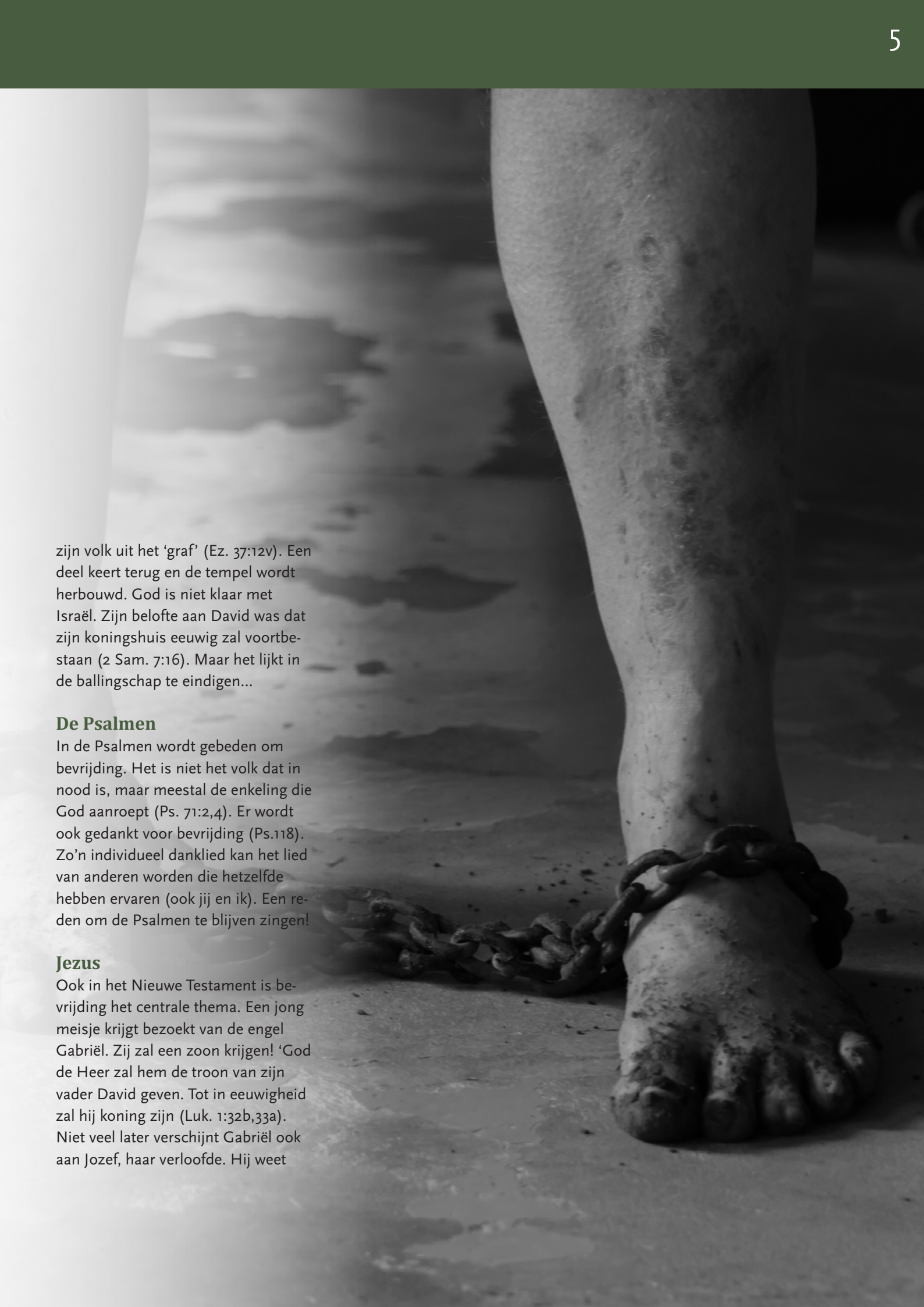
In het land Kanaän gekomen, blijkt Israël nog steeds gevoelig voor afgodendienst. Ze vergeten Hem die hen heeft bevrijd en hen dit heerlijke land heeft gegeven. Ze gaan de afgoden van Kanaän vereren, zoals ze ook in Egypte afgoden hadden gediend (Ez. 20:7). Het gevolg is onderdrukking door vijandige stammen zoals de Filistijnen en de Midianieten. In hun nood zoeken ze hun heil weer bij de HEER. Hij stuurt rechters die de strijd aangaan (Simson, Gideon en anderen). God bevrijdt zijn volk van hun onderdrukkers. Ze zijn Hem dankbaar, maar helaas meestal niet voor lang...

De ballingschap

De tijd van de koningen breekt aan met Saul, David en Salomo. Het rijk scheurt in tweeën: Juda en Israël (resp. twee en tien stammen). In het tienstammenrijk worden twee plaatsen, Dan en Bethel, ingericht als heiligdom om de mensen ervan te weerhouden om naar de tempel in Jeruzalem te gaan. Een doorn in het oog van de HEER die Jeruzalem had uitgekozen! Bovendien wordt in Dan en Bethel een beeld van een stierkalf geplaatst, vergelijkbaar met het gouden kalf. De profeten waarschuwen, maar de koningen willen niet luisteren. Israël worden verbannen naar Assur.

Ook de nakomelingen van David zijn de HEER niet allemaal toegewijd. God heeft veel geduld, maar uiteindelijk wordt Jeruzalem ingenomen door het leger van Babylonië. De tempel wordt verwoest en het tweestammenrijk gaat in ballingschap naar Babel. Het lijkt einde verhaal met Israël. Maar weer denkt God aan zijn verbond met Abraham. God bevrijdt

*Bevrijding, redding
is een sleutelwoord
in de Bijbel*

zijn volk uit het 'graf' (Ez. 37:12v). Een deel keert terug en de tempel wordt herbouwd. God is niet klaar met Israël. Zijn belofte aan David was dat zijn koningshuis eeuwig zal voortbestaan (2 Sam. 7:16). Maar het lijkt in de ballingschap te eindigen...

De Psalmen

In de Psalmen wordt gebeden om bevrijding. Het is niet het volk dat in nood is, maar meestal de enkeling die God aanroept (Ps. 71:2,4). Er wordt ook gedankt voor bevrijding (Ps. 118). Zo'n individueel danklied kan het lied van anderen worden die hetzelfde hebben ervaren (ook jij en ik). Een reden om de Psalmen te blijven zingen!

Jezus

Ook in het Nieuwe Testament is bevrijding het centrale thema. Een jong meisje krijgt bezoek van de engel Gabriël. Zij zal een zoon krijgen! 'God de Heer zal hem de troon van zijn vader David geven. Tot in eeuwigheid zal hij koning zijn (Luk. 1:32b,33a). Niet veel later verschijnt Gabriël ook aan Jozef, haar verloofde. Hij weet

God zegt: 'Je hebt niet meer dan mijn genade nodig' (2 Kor. 12:9).

niet wat zijn rol in dit geheel is. Gabriël zegt: jij moet het kind dat Maria krijgt – uit de heilige Geest – Jezus noemen, 'want hij zal zijn volk bevrijden van hun zonden' (Mat. 1:21). Jezus (Hebr. Jesjua) betekent: de HEER redt. Weer klinkt het woord bevrijden! Een weerklank van Psalm 130:8. In de hele geschiedenis van Israël blijkt wel dat de zonden het grootste struikelblok zijn in de relatie met de HEER. Het is steeds weer ontrouw aan Hem. Jezus zal sterven voor de zonden van zijn volk. Hij zal God trouw zijn tot de dood. Zo maakt Hij alles goed. De heilige Geest komt in ons wonen en vernieuwt ons leven.

Tijdens Jezus' leven zie je ook dat Hij bevrijding brengt van ziekte en van demonen. Hij bevrijdt zelfs een meisje, een jonge man en zijn vriend Lazarus uit de banden van de dood! Hij staat zelf op uit de dood. Die kon hem niet vasthouden! En in die overwinning deelt iedereen die in Hem gelooft! Wij zullen opstaan als Hij terugkomt (Rom. 8:11,17). Wij zijn nog niet bevrijd zijn van het lijden. We zuchten en kijken uit naar de bevrijding die komt, de verlossing van ons sterfelijk bestaan (Rom. 8:23). Jezus komt terug en zal de laatste vijanden verslaan, de duivel en de dood!

De apostelen

In de Handelingen van de apostelen zien we de apostelen Jezus' werk voortzetten. Een verlamde man wordt genezen (bevrijd van zijn beperking). Maar de apostelen worden zelf ook bevrijd als zij vanwege hun getuigenis

van Jezus gevangen genomen zijn. Hun boeien gaan los. Dat overkomt Petrus én Paulus. Vele niet-Joden komen tot geloof en worden bevrijd van een leven dat beheerst werd door afgoden. Toch is het niet altijd een succesverhaal: Paulus bidt dat God hem bevrijdt van een 'doorn in zijn vlees'. Maar dat gebeurt niet. God zegt: 'Je hebt niet meer dan mijn genade nodig' (2 Kor. 12:9). Paulus zit aan het slot van Handelingen nog steeds gevangen in Rome, al kan hij wel bezoek ontvangen en het evangelie delen met anderen (Hand. 28:31). Of hij vrij gekomen is weten wij niet.

Slaaf en toch vrij

In de tijd van de Bijbel was slavernij normaal. Job weet wel: mijn slaven en slavinnen hebben ook rechten. 'Maakte Hij hen in de moederschoot niet net als mij?' (Job 31:15). Omdat Jezus Heer is over allen, slaven en hun meesters, verandert er iets in hun onderlinge verhouding. De slaaf is in Christus 'vrij' en zijn meester is een slaaf van Christus! Toch zal het

nog heel lang duren voordat slavernij wordt afgeschaft. Zie ook het tweede artikel.

Conclusie

Bevrijding, redding is een sleutelwoord in de Bijbel. Jezus staat in het middelpunt daarvan: Hij is de beloofde Redder. Het evangelie is bevrijdend. Ik hoef Gods liefde niet te verdienen! Dat zou ik ook niet kunnen! God is een redder in nood. Maar Hij neemt niet al het lijden van ons weg. Pijn is een deel van het leven van Gods kinderen. Maar Hij is bij ons (Ps. 23:4). Uiteindelijk wordt het weer zo goed als in het begin.

.....
R.Th. de Boer, predikant te Harderwijk

Samenvatting

De hele Bijbel is vol van wat Psalm 107 verwoordt: God bevrijdt. Ruud de Boer laat in dit artikel de Bijbel aan het woord, vanaf de uittocht tot en met de komst van Jezus. God redt Israël uit Egypte. 'Israël is mijn zoon, mijn eerstgeboren zoon.' In de tijd van de Rechters bevrijdt Hij zijn volk van onderdrukkers. De ballingschap lijkt het einde van het volk, maar een gedeelte keert terug. God bevrijdt zijn volk uit het graf. Ook in het Nieuwe Testament is bevrijding het centrale thema. Jezus staat op uit de dood. In die overwinning deelt iedereen die in Hem gelooft

HOOFD

- Wat is bevrijding of verlossing?
- De uittocht is heel belangrijk voor het joodse volk geweest. Lees en bestudeer het verhaal nog eens (Vanaf Ex.13:17). Wat valt je op?
- We mogen uitzien naar verlossing en bevrijding in de toekomst. Lees en bestudeer Romeinen 8. Wat raakt je het meest?
- In het gebed Onze Vader staat de zinsnede: "Verlos ons van de boze." Waar bid je dan om?
- Wat is "christelijke vrijheid"?
- Wat is "geestelijke vrijheid"? Voor dit laatste kun je in de woordenlijst achterin de Studiebijbel In perspectief kijken bij "vrijheid". Er staan veel bijbelteksten bij. Misschien kun je ze in je bijbelstudiegroep onderling verdelen en bestuderen.

HART

- Heb jij Gods bevrijding weleens ervaren in je leven? Denk je daar nog weleens aan?
- Laat je je weleens een slavenjuk opleggen (Gal. 5:1)? Hoe ziet dat eruit?
- Ben je als christen vrijer of minder vrij dan andere mensen?
- In welk opzicht zou je vrijer willen zijn?
- Probeer eens in een paar zinnen te zeggen wat de redding door Jezus Christus voor je inhoudt. Zou je het zo ook aan je buurman/vrouw kunnen vertellen?
- Waarom is het belangrijk dat christenen zich inzetten voor de vrijheid van andere mensen? Zie ook Jesaja 58:6-12, Spreuken 21:13, 31:8-9, Matteüs 25:40.

HANDEN

- Op de website lerenindekerk.nl vind je onder meer programma's voor thuisvieringen. Er is ook een viering over de uittocht ("Geen kant op kunnen"). Je zou met je kring of vereniging zo'n viering kunnen houden.
- Veel christenen zitten vanwege hun geloof gevangen. Via verschillende organisaties kun je hen een bemoediging sturen bijvoorbeeld via Open Doors of de SDOK. Denk ook aan Ark Mission, IJM of Amnesty International. Kies een organisatie die je aanspreekt en organiseer een informatie-, gebeds- of schrijf-avond.

CITATEN

God dienen is de ware vrijheid.
Augustinus

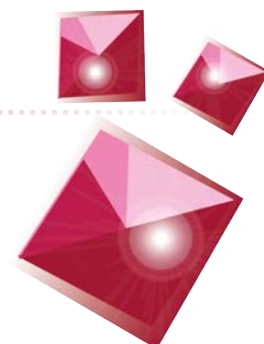
Vrijheid is niet hetzelfde als ongebondenheid. Vrijheid is het vermogen om keuzes te maken en je aan datgene te binden wat het beste voor je is.
Paulo Coelho

Ik kan niet goedkeuren dat vorsten over het geweten van hun onderdanen willen heersen en hun de vrijheid van geloof en godsdienst ontnemen.
Willem van Oranje

Vrijheid van meningsuiting betekent niet dat iedereen maar zwijgen kan wanneer en waar hij maar wil.
Ernst Ferstl

Vrij is hij, die, zonder morrend klagen, het onverkrijgbare missen kan.
Antoni C. W. Staring

Wie geen God heeft, heeft ongetwijfeld een afgod.
Heinrich Lhotzky

God bevrijdt – werken wij mee?

God bevrijdt! Dat is een rode draad in de Bijbel. Dankzij Jezus heerst de zonde niet meer over ons. Hij is Heer van ons leven! Wij mogen bevrijd leven, als geliefde kinderen van God. Hoe dienen wij de Heer die ons kocht met zijn bloed en ons in vrijheid stelde? Wat betekent leven in dienst van de gerechtigheid (Rom. 6:18)?

Mensen kunnen gevangen zitten in armoede. Door de droogte in hun land mislukken de oogsten. Of sprinkhanen vreten alles kaal. Of geweld van bendes maakt het leven onveilig. Oogsten worden geroofd. Dan is er geen simpele oplossing. Het slechte nieuws is dat armoede weer toeneemt, ook als gevolg van de corona-pandemie. Mensen raken hun inkomen kwijt en kunnen niet terugvallen op steun van de overheid. Dat kan hen in situaties van slavernij brengen. Soms helpen kerken. ZOA, Tear en andere hulporganisaties kunnen soms met hun lokale partners iets ten goede keren, mensen uit armoede bevrijden.

Er is veel onrecht. Soms voel je je machteloos. God verwacht niet dat wij meer doen dan wij kunnen. Als je maar doet wat je kan. Ketikoti (de jaarlijkse herdenking van de afschaffing van de slavernij) betekent verbreking van ketenen. Wij mogen meewerken met de Heer die een bevrijder is. Door te bidden, brieven (e-mails) te schrijven en het werk van IJM en andere organisaties te steunen. Jezus zei: 'Alles wat jullie gedaan hebben voor één van de onaanzienlijksten van mijn broeders of zusters hebt, dat hebben jullie voor mij gedaan' (Mat. 25:40).

Christus die ons door zijn dood heeft gered, vernieuwt ons met zijn Geest naar zijn beeld (HC Zondag 32). Dan mag je verwachten dat wij zelf leven als bevrijde mensen, maar ons ook inzetten voor de vrijheid van anderen.

Mijn vrijheid

Om te beginnen: hoe vrij ben ik zelf? Paulus wordt fel (bv. in de brief aan de Galaten) als hij ziet dat christenen zich toch weer door iets of iemand laten knechten. Medechristenen die zeggen: je moet je laten besnijden of je moet bepaalde dagen houden. 'Laat u niet weer opnieuw een slavenjuk opleggen' (Gal. 5:1). Paulus weet zich in dienst van Christus. Dus hij laat zich door een ander niet de wet voorschrijven.

Je bent bevrijd, maar niet om je helemaal te laten gaan (Gal. 5:13). Ik weet mij gebonden aan de wet van de liefde. Liefde voor mijn vrouw betekent haar trouw zijn, haar geborgenheid geven. En mijn liefde niet aan een ander geven. Liefde voor de gemeente die ik dien vraagt inzet voor haar. Totale vrijheid bestaat

niet. Je hebt verplichtingen aan je werkgever, aan dingen waar je je aan hebt verbonden. Maar je bent vrij om ander werk te zoeken als je dat wilt. Je bent niemands slaaf.

Hoewel, als je worstelt met een verslaving, ben je niet vrij. Iets heeft macht over je. Je daarvan bevrijden begint met erkennen dat je bent vastgelopen. Met goede bedoelingen 'nu stop ik echt' kom je er meestal niet. Want het is een sterke tegenstander die je gevangen houdt. Maar bevrijding is mogelijk. Wees eerlijk naar God en je naasten. Beken elkaar uw zonden (Jak. 5:16). En vraag deskundige hulp om te veranderen en weer in vrijheid te kunnen leven.

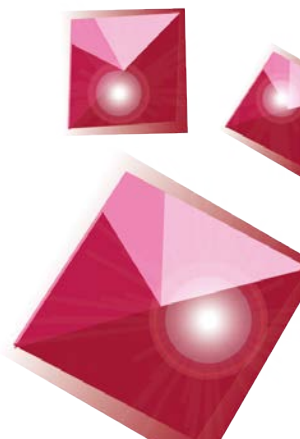
De vrijheid van anderen

Hoe kun je je inzetten voor de vrijheid van anderen? Op allerlei manieren. Lang geleden maakte ik kennis met Amnesty International.

Amnesty zet zich in voor de vrijheid van mensen, vaak politieke gevangenen, ongeacht hun afkomst, geaardheid en geloofsovertuiging. Op schrijfavonden schreven we brieven aan overheden om voor iemands vrijheid te pleiten. Soms kreeg je later het bericht dat het effect had gehad en zo iemand was vrijgelaten! Nu zie ik meestal een Facebookbericht of ik krijg een e-mail waarin om actie wordt gevraagd. Reageren kost dan minder dan een minuut. Een kleine moeite, en het gevolg kan groot zijn.

De gebedsbrief van Open Doers is te gebruiken met dagelijkse oproepen om te bidden voor geloofsgenoten die onderdrukt worden of gevangen zitten vanwege het volgen van Jezus. Ex-moslims die door hun familie zijn verstoten of ex-hindoes die uit hun dorp zijn verdreven. Soms hoor je ook later dat iemand is vrijgelaten,

Totale vrijheid bestaat niet

en vaak voelen zij zich gesteund als zij weten dat medechristenen wereldwijd voor hen bidden.

Vrijheid is een groot geschenk. We genieten er in ons land al 75 jaar van. Maar onvrijheid is er nog in allerlei situaties. Dichtbij en ver weg. Mensen zuchten onder regimes als Noord-Korea en China. Als je daar opkomt voor jezelf of anderen, kan het levensgevaarlijk zijn. Gerechtigheid betekent in de Bijbel dat je doet wat verwacht mag worden, wat recht is. Niemand is zonder fouten, maar de Bijbel kent rechtvaardige mensen, mensen die God liefhebben en hun naaste. Van Job wordt dat gezegd. Hij zegt zelf dat hij mensen recht in de ogen kan kijken. 'Als ik mijn slaaf of slavin ooit hun recht hebt ontzegd wanneer wij van mening verschilden, wat zal ik dan beginnen als God voor mij oprijst? Maakte Hij hen in de moederschoot niet net als mij, vormde een en dezelfde ons niet in de moederbuik?' (Job 31:14v). Job beseft dat ook zijn slaven rechten hebben! *All lives matter!* Ieders leven is van waarde! Het betekent voor Job ook: zijn brood delen met wezen, en weduwen bijstaan (Job 31:17v).

Israël beklaagt zich: 'Waarom luistert de HEER niet naar ons? Ziet Hij niet dat wij offeren en vasten?' De HEER antwoordt: 'Omdat jullie op je vastendagen nog handeldrijven en jullie arbeiders afbeulen' (Jes. 58:3). 'Is dit niet het vasten dat ik verkies: misdadige ketenen losmaken, de banden van het juk ontbinden, de verdrukten bevrijden en ieder juk breken?' (Jes. 58:6). In de BGT is het vertaald met

'Laat alle slaven vrij'. Verwacht niet dat de HEER naar je luistert, als je onrecht laat voortbestaan. Waarom ga je door met handel drijven op sabbat en beul je je arbeiders af? Toch om meer winst te behalen? Is hebzucht niet de wortel van alle kwaad en een vorm van afgoderij? Beking, terugkeer naar de HEER, betekent ook je naaste goed behandelen, niemand's rechten buigen.

In 2013 werd de afschaffing van de slavernij in 1863 herdacht. Er waren t.v.-programma's over. Je kon zien dat gevolgen van het slavernij-verleden nog steeds voelbaar zijn. Er is de laatste tijd opnieuw aandacht voor. Maar slavernij is helemaal geen verleden tijd. Er zijn op dit moment wereldwijd veertig miljoen mensen in slavernij! Mannen, vrouwen en kinderen lijden eronder, ook in Europa. Denk aan de mensenhandel en de prostitutie. Tijdens de lockdown waren volwassenen en kinderen meer thuis dan normaal. Dat betekende extra gevaar voor

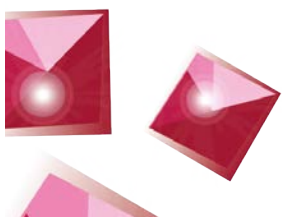
misbruik. Zie ook het artikel in dit nummer over het werk van International Justice Mission (IJM) en hun inzet voor bevrijding van mensen. Gelukkig heeft dat ook regelmatig succes! Op het Voltameer in Ghana worden jonge kinderen in de visserij gedwongen om gevaarlijk werk te doen. Op een dag wist het team van IJM Ghana een groep jongens te bevrijden. Zij zongen op weg naar de vrijheid: *'Look what the Lord has done to me. Jesus has come to set me free!'*

.....

R.Th. de Boer, predikant te Harderwijk

Samenvatting

Christus vernieuwt ons met zijn Geest naar zijn beeld. Dan mag je verwachten dat wij zelf leven als bevrijde mensen, maar ons ook inzetten voor de vrijheid van anderen. Eerst gaat het over mijn vrijheid. Je bent bevrijd, maar niet om je helemaal te laten gaan. Je bent gebonden aan de wet van de liefde. Dan gaat het over hoe je je kunt inzetten voor de vrijheid van anderen. Je kunt de gebedsbriev van Open Doors gebruiken om te bidden voor onderdrukten of gevangenen vanwege het volgen van Jezus. Beking betekent ook je naaste goed behandelen en niemand's rechten buigen. We mogen meewerken met de Heer die een bevrijder is.

Voorbereiding

*Hun harten voelden zij als boeken
in Gods geduchte hand gelegd,
en wisten, dat Hij al hun slecht
gedrag gerecht zou onderzoeken.*

*Zij lazen bang en hunk'rend mee,
en zagen wat zijn vingers wezen.
Was er niets goeds? Hun schaamte en vrezen
groeiden tot een verschroeiend wee.*

*God had de boeken dicht gedaan,
en zou het grote vonnis spreken.
Toen dorst hun stem de stilte breken:
O Heere Jezus, neem ons aan!*

*En 't bonzend hart, dat ze in zich vonden,
was vlekkeloos en zonder zonden.*

*Willem de Mérode
Uit: Het kostbaar bloed*

Slavernij is op te lossen

Ruben Vlot is Church Mobilizer bij IJM Nederland. Deze letters staan voor International Justice Mission. Dit team mobiliseert kerken om het werk van IJM te ondersteunen. De Global Slavery Index is een lijst waarin alle landen gequoteerd worden op slavernij. Deze wordt jaarlijks opgesteld door de Walk Free Foundation. Zie voor meer informatie www.globalslaveryindex.org en www.ijmnl.org. Op het YouTube-kanaal van IJM Nederland zijn verhalen te zien van bevrijde cliënten.

“Slavernij bestaat. Het komt ook voor in Nederland. Geen enkel continent is gevrijwaard van slavernij.” Aan het woord is Ruben Vlot, Church Mobilizer bij IJM Nederland. IJM is International Justice Mission en strijdt tegen slavernij. “Wij bestrijden moderne slavernij. Het gaat om arbeids- en seksuele uitbuiting van mensen.”

Uitbuiting is volgens Vlot daadwerkelijk uitbuiting. “Dat klinkt misschien wat flauw, maar zo is het wel. Het is namelijk niet eens zozeer het werken onder slechte omstandigheden. Het gaat bij slavernij om ontvoering van werknemers of een schuldvraagconstructie.” Bij dat laatste gaat het om werknemers die een financiële schuld bij hun werkgevers zouden hebben. Slavernij houdt in dat mensen tegen hun wil in worden ingezet in bijvoorbeeld steenfabrieken, plantages en kledingindustrie. Daarbij worden de werknemers ook fysiek vastgehouden en hebben ze

geen mogelijkheid om de werkplek te verlaten. Ook seksslaven worden op die manier misbruikt door hun eigenaren. Ook in Nederland komt slavernij voor, vertelt Vlot. “Het is bij ons wel zo dat je misstanden kunt oplossen: je kunt de politie inschakelen en je mag in Nederland uitgaan van een eerlijk rechtssysteem. In andere landen is zo’n goed systeem nog niet of niet voldoende aan de orde.”

Vier principes

IJM werkt vanuit vier principes. De vier principes zijn: slachtoffers bevrijden, levens herstellen, daders berechten en systemen veranderen.

Het eerste is het daadwerkelijk bevrijden van de slachtoffers, dat met de lokale overheid en autoriteiten gebeurt.

Het tweede aspect is het herstellen van levens. Daarbij worden de slaven geholpen met een nazorg- en traumateam, om hun leven weer op te pakken. De nazorg gebeurt op een heel praktisch niveau, waarbij bijvoorbeeld een document wordt opgesteld als bewijs dat het slachtoffer geen schuld heeft of meer heeft en dat aanspraak op die schuld onterecht is.

Het derde aspect is het veranderen van het rechtssysteem in het betreffende land. Bevrijde slachtoffers

krijgen vanuit IJM bijstand van juristen en advocaten, maar dat is nog niet genoeg. “We hebben in 2016 vijfhonderd slaven bevrijd uit een steenfabriek,” vertelt Vlot. “De eigenaar werd ’s ochtends opgepakt, maar liep ’s avonds weer vrij rond. Vier jaar later hebben we opnieuw vijfhonderd slaven bevrijd – uit dezelfde fabriek. Inmiddels is met de lokale overheid goed samengewerkt, zodat zoiets niet opnieuw gebeurt. Het kan niet zo zijn dat we over vier jaar wéér vijfhonderd slaven moeten bevrijden.”

Naast juridisch advies wordt ook bewijsmateriaal verzameld voor

tijdens de rechtszaak tegen de eigenaren.

Tot slot helpt IJM om daders te berechten. Als de misdadigers hun straf krijgen, heeft dat effect op andere criminelen. “Daders slaan hun slag zolang ze straffeloos hun werk kunnen doen,” licht Vlot toe. De strijd tegen slavernij heeft wel degelijk effect, zo blijkt onder meer uit een onderzoek van de Bill & Melinda Gates Foundation. Bill

Gates is bekend als oprichter van het software-programma Microsoft. “Onder meer in de Filipijnen is veel kindermisbruik. De organisatie van de familie Gates financierde een onafhankelijk onderzoek in de strijd van IJM tegen dit misbruik, met als doel om binnen vier jaar twintig procent minder misbruik te hebben. Na vier jaar bleek uit dit onafhankelijk onderzoek dat het misbruik met liefst 79 procent was gedaald.”

Soms wordt gezegd dat slavernij in stand gehouden moet worden voor de slaven

Slaafvrije wereld

Een andere organisatie die strijdt tegen slavenhandel, is Tony's Chocolonely, opgericht door televisiemaker Teun van de Keuken. Inmiddels is de tv-journalist niet meer bij deze organisatie betrokken. De slogan van het chocoladebedrijf luidt 'Op weg naar een slaafvrije wereld'. "Ik geloof dat het kan, de slaafvrije wereld. Dan moeten we dat ook écht willen met elkaar," zegt Vlot. Hij vertelt dat hij na lezingen de vraag krijgt of slavernij wel op te lossen is. "Het is op te lossen. Kijk bijvoorbeeld naar de corona-aanpak. Als we met z'n allen erop gericht zijn om het op te lossen, is het ook daadwerkelijk op te lossen. Dan moet het lukken." Soms wordt gezegd dat slavernij in stand gehouden moet worden voor de slaven – op die manier verdienen de 'werknemers' aan hun werk. "Dat is niet waar, want wie als slaaf

Slavernij bestaat nog steeds en is dichterbij dan je denkt

wordt gehouden, krijgt helemaal geen geld. Ze krijgen net genoeg toebedeeld om eten te kopen; hun eigenaren zijn nog te lui om het voedsel voor hun werknemers te organiseren. Het geld gaat naar de eigenaren. De vraag is dus of je dat systeem in stand wilt houden. Als het antwoord op die vraag 'Nee' is, kunnen we gezamenlijk kijken naar alternatieven."

Verplaatsen van slavernij

Een andere tegenwerping die Vlot vaker hoort, is dat slavernij zich verplaatst. Heb je de slavernij in de ene stad verholpen, duikt het elders weer op. "Dan gaan we op die nieuwe

plek weer verder met onze bewezen effectieve aanpak, een functionerend rechtssysteem." De strijd tegen slavenhandel is een kwestie van wetshandhaving. "Nog niet eens heel lang geleden was slavernij ook in Nederland heel gewoon. Nu zijn in alle landen ter wereld wetten aangenomen om slavernij tegen te gaan. Het komt er op aan om die wetten te handhaven: dan wordt slavernij gebroken. Nog mooier zou het natuurlijk zijn als handhaving niet meer nodig is, omdat niemand meer slaven heeft. Maar je moet ergens beginnen."

Slavernij bestaat nog steeds en is dichterbij dan je denkt. Maar de dag dat slavernij uit de wereld is, komt misschien ook steeds dichterbij.

WWWENZO

Catvlog

Tonnis Groenveld heeft een *Catvlog* gemaakt; catechisatie in corona-tijden. Gemaakt voor jongeren met autisme en een verstandelijke beperking. Niet kinderachtig, wel duidelijk. De bijbeltekst is uit De Bijbel in gewone taal (©NBG), afbeeldingen zijn van openbiblestories.org De playlist van de catvlog is te vinden via Youtube zoeken op: fontein catvlog.

Er komt een tweede serie over de 12 artikelen van het geloof, de playlist is te vinden: Youtube zoeken op: fontein Ik geloof

ReCePP

De coronacrisis maakt ons pijnlijk duidelijk dat epidemieën en pandemieën ook in de westerse wereld geen verleden tijd zijn. Juist in deze onzekere tijd ontvangen wij onderwijs, correctie en troost uit de Schrift, maar ook uit geschriften uit het verleden, waaronder de puriteinse en piëtistische traditie. Leren van puriteinen en andere vromen, dat is één van de doelen van de blog van het Research Center Puritanism and Piety (ReCePP). De eerste aflevering: een bijdrage van drs. ing. H. Koopman over *Pastoraat tijdens de pest in Groningen rond 1650*. Deze is te lezen op puritanismblog.wordpress.com/blog/, waar je je ook kunt aanmelden om nieuwe bijdragen te ontvangen.

Tua

Het startsymposium 'Wilhelmus à Brakel van 1700 tot 2020, van Nederland tot Azië' dat voor 22 januari 2021 gepland staat en zal via Zoom plaatsvinden, informatie: www.tua.nl/nl/agenda/brakel.

Leonard Cohen

Slavernij kun je op verschillende wijzen uitleggen. De meest voor de hand liggende interpretatie is die van slavenarbeid. Het volk Israël was in Egypte gedwongen tot het bakken van stenen voor de bouw van steden. Zo gebeurt het ook met de kledingindustrie, de chocoladehandel en de koffieonderneming.

Slavernij wordt ook breder geïnterpreteerd. Vast zitten aan inkomen, bijvoorbeeld. Geld is altijd een goede slavendrijver geweest, voor beide kanten. Heb je veel geld, is het behoud van je bezit een bron van zorg. Heb je (te) weinig geld, is het steeds een uitdaging om het hoofd boven water te houden.

Voor dichter en muzikant Leonard Cohen was geld een belangrijke reden om na een rustig pensioen weer terug te keren. Hij werd in 1934 geboren in Montreal (Canada), studeerde Letteren aan de McGill-universiteit in zijn geboortestad en debuteerde in 1956 met *Let Us Compare Mythologies*. In 1967 verscheen zijn debuutalbum *Songs of Leonard Cohen*. Hij vestigde een reputatie als singer-songwriter met nummers als *Suzanne*, *Everybody Knows*, *The Tower of Song*, *Famous Blue Raincoat* en *First We Take Manhattan*.

Dertig jaar later trad Cohen toe als monnik in het *Zenboeddhistische Mt. Baldy Zen Center-klooster vlakbij Los Angeles*. Het leek alsof de dichter rustig kon rentenieren. Maar niets bleek minder waar. Vlak na zijn 70ste

verjaardag bleek zijn ex-vriendin en zaakwaarneemster Kelley Lynch al zijn pensioengeld verduisterd te hebben, waardoor Cohen noodgedwongen, maar met veel succes, weer ging optreden.

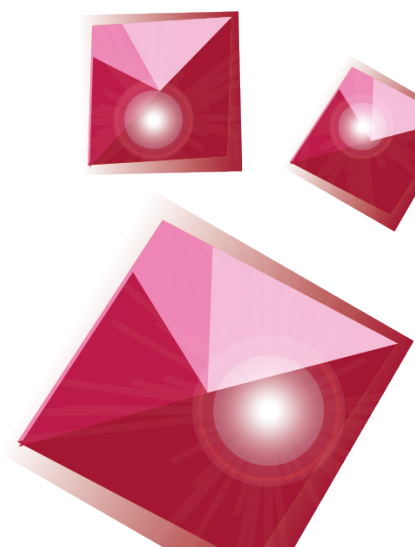
Het betekende ook een creatieve heropleving van de Canadese zanger. Cohen maakte nog drie mooie albums: *Old Ideas* (2012), *Popular Problems* (2014) en *You Want It Darker* (2016). Dat laatste album wordt als een afscheid gezien. Het openingsnummer *Hinemi* verwijst bijvoorbeeld naar aartsvader Abraham. *Hinemi* betekent 'Hier ben ik', alsof Cohen zich richt tot zijn Schepper. Of neem de zinnen *I'm leaving the table / I'm out of the game* uit het nummer *Leaving The Table*: ik verlaat de aardse tafel voor de hemelse dis.

Voor de volgers van Cohen bleek het een goede zet dat hij weer uit het klooster kwam. In de herfst van zijn leven maakte hij immers de mooiste muziek. Maar de aanleiding was triest: belazerd worden door je oud-manager, die er met jouw geld vandoor is gegaan. Ook dat is een

vorm van slavernij: geld halen, geld hebben, geld houden.

Cohen overleed kort nadat de Nobelprijs voor de Literatuur was toegekend aan zijn collega Bob Dylan. Dat had als consequentie dat Cohen dus die hoogste literaire prijs niét kreeg toegekend: al was het maar omdat deze prijzen niet postuum toegekend kunnen worden. Dat hij tot zijn overlijden wel werd genoemd als kandidaat voor deze Nobelprijs, laat zien hoe gewaardeerd de poëzie van Cohen altijd is geweest.

Geld halen, geld hebben, geld houden

Bevrijd

A stone statue of a person with a beard and long hair, set against a brick wall. The statue is made of light-colored stone and has a serene expression. The background is a wall of red and yellow bricks. The lighting is warm, casting shadows on the wall.

“Ik ben de Heer, uw God, die u uit Egypte, uit de slavernij heeft bevrijd.” Met deze woorden begint Exodus 20. Daarop volgt wat wij de Wet noemen, of de Tien Geboden. Zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament worden wij opgeroepen om te leven in gehoorzaamheid naar Gods wil. En daarin te volharden.

tot dienstbaarheid

Daarom is het niet vreemd dat de Tien Geboden uitgebreid aandacht krijgen in de Heidelbergse Catechismus en al heel vroeg werden opgenomen in de liturgie van de gereformeerde kerken. De eerste synodes in ons land (vanaf 1574) stelden al een liturgie vast waarin de wet een plaats kreeg. De Nederlandse synodes waren daarmee overigens niet uniek. Want het voorlezen - of het zingen - van de Wet was gebruikelijk in samenkomsten van gereformeerde protestanten in Europa. Vooral Calvijn heeft het belang van de Wet onder woorden gebracht in o.a. zijn *Institutie*. Dankzij internationale contacten tussen gereformeerde protestanten in de zestiende eeuw, ontstond een zekere uniformiteit van kerkdiensten. Onderwijs en praktijkervaringen werden onderling uitgewisseld en overgenomen.

Gehoorzaamheid

Calvijn wijst erop dat God allereerst zichzelf voorstelt als degene die het recht heeft om geboden uit te vaardigen. Met die inleidende woorden - waarmee wij hierboven begonnen - wordt benadrukt dat

Met Zijn geboden en verboden wil God ons vervullen met liefde tot Hem en tegelijk met haat tot zonde

Gods volk uit de slavernij bevrijd is om Hem door gehoorzaamheid te eren. Hij is immers onze bevrijder. In de aanhef van de Wet ligt al de belofte (uit Jer. 31): 'Dan zal Ik hun God zijn en zij Mijn volk'.

Tussen God en Zijn volk bestaat een hechte relatie, een verbond. Volgens Calvijn mag je deze eerste woorden van Exodus 20 tot het eerste gebod rekenen, maar ook als een zelfstandig deel beschouwen. Hij schrijft: 'als je maar in het oog houdt dat ze als een soort inleiding op de gehele Wet dienen'. En verder: 'Uit de wet leren wij ook dat we niet naar eigen goeddunken de begeerte van ons hart mogen volgen, maar dat wij afhankelijk zijn van Zijn wil en ons enkel en alleen hebben te houden aan wat Hem behaagt'. Tegenwoordig kan aandacht vragen voor gehoorzaamheid verdacht in de oren klinken, alsof wij iets 'moeten doen' om behouden te worden. Laten we het eens omdraaien; nergens leert de Schrift ons dat wij ongehoorzaam mogen zijn aan Gods wil. Integendeel, gehoorzaamheid hoort bij bevrijding: 'Israël, bedenk dus dat de Heer, uw God, niets anders van u vraagt dan dat u ontzag voor Hem toont, dat u de weg gaat die Hij u wijst, dat u Hem liefhebt, Hem met hart en ziel dient en Zijn geboden en wetten die ik u vandaag voorhoud,

naleeft; dan zal het u goed gaan' (Deut. 10:12 en 13). Hoe vaak lezen we een dergelijke oproep ook in het Nieuwe Testament. Gehoorzaamheid aan onze Heer geldt voor alle tijden. Gelovige mensen kunnen van alles en nog

wat bedenken om God voor zich te willen winnen. Maar Calvijn vindt dat verwerpelijk: 'want de enige echte manier om Hem te dienen is Hem te gehoorzamen. Eigenlijk is elk streven naar goede werken dat zich buiten de

Wet van God begeeft, zelfs een niet te dulden ontheiliging van de ware en goddelijke gerechtigheid'.

Kenmerkend

Met Zijn geboden en verboden wil God ons vervullen met liefde tot Hem en tegelijk met haat tot zonde. Binnen de gereformeerde traditie staat de slavendienst van Israël in Egypte model voor onze eigen gevangenschap in de zonde en ellende vanaf de moederschoot. Maar met de rijke belofte van bevrijding dankzij en door het verzoenend lijden en sterven van onze Heer Jezus Christus. De gelezen of gezongen wet is nog altijd kenmerkend voor een gereformeerde liturgie. Want daarin zien wij - als in een spiegel - ons eigen falen voor Gods aangezicht. En dat brengt ons tot schuldbelijdenis en drijft ons tot Christus. Want Hij heeft de vloek die op ons was weggenomen. Door Hem ontvangen wij vergeving. Dat noemen wij 'genade' en genade is per definitie onverdiend. De wetlezing in de kerkdienst wijst daarom ook mooi op de eenheid van de heilige Schrift. In het Oude en Nieuwe Testament, spreekt dezelfde God, de Vader van Jezus Christus. Hij bevrijdt Zijn volk uit vernietigingskamp Egypte. Deze exodus koerst richting de nieuwe hemel en aarde, waar God bij de mensen woont.

.....

Huib Noordzij is auteur van o.a. Handboek van de Reformatie en woont in Barneveld

Ons slavernijverleden

Foto: René Hoeflaak

Clave, slavernijmonument Rotterdam, 2013, 900 cm breed, 120 cm diep en 450 cm hoog. De maker ervan, Alex da Silva (1974-2019) woonde als kind in Kaapverdië, ooit het middelpunt van de slavenhandel. Hij studeerde en werkte in Nederland, maar ging terug naar het land van zijn jeugd waar hij ook stierf. Hij gaf dit monument een bijzondere titel met een dubbele betekenis. *Clave* herinnert aan het Franse woord voor slaaf (esclave), maar het betekent ook muzieksleutel. Voor Da Silva waren dans en muziek bevrijdend en verbindend. En voor wie nog eens goed kijkt, neemt het schip ineens de vorm van een muzieksleutel aan.

Vanaf de Rotterdamse Lloydkade vertrokken eeuwenlang schepen met textiel, vuurwapens en andere waren naar Afrika. Daar ruilden ze de lading om voor slaven, die vervolgens werden verkocht op de Antillen en in Suriname. Daarna keerden de schepen huiswaarts met koffie en suiker. Meer dan 60.000 slaven werden door de Rotterdamse schepen vervoerd. Veel Rotterdammers van nu stammen af van de slaven van toen.

In het christelijke Nederland was er bijna niemand die protesteerde tegen deze slavenhandel. Een uitzondering vormde de predikant Bernardus Smijtegelt (1665-1739) die wees op Exodus 21:16: 'Die enen mensche steelt, zeid God, zal zekerlijk gedood worden.' Net als Jozef waren de slaven 'dieffelijk ontstolen' uit hun

land. 'Is dat niet droevig', zei Smijtegelt, 'daar hebben de Christenen eene negotie van gemaakt.' Dit is het slavernijverleden van ons Nederlanders.

Op 26 juni 2013 – 150 jaar na de afschaffing van de slavernij – werd aan de Lloydkade een monument onthuld dat ons aan dit pijnlijke verleden herinnert. Het is een gestileerd schip, gemaakt van cortenstaal. Door de bruine roestkleur lijkt het oud en heeft het iets sombers. Maar de vier lichte figuren op het dek contrasteren hiermee. Ze bevrijden zichzelf van de ketenen waarmee ze geboeid waren en gaan al dansend hun persoonlijke toekomst tegemoet. Op de boeg staan woorden uit een Kaapverdisch lied: 'Het lichaam dat slaaf is vertrekt, de ziel die vrij is blijft'. Zo wil het

beeld niet alleen getuigen van een zwaar verleden, maar ook van een hoopvol heden.

Wie wil er niet graag vrij zijn? Toch lezen we in de Bijbel dat er iemand was die er zelf voor koos om de gestalte van een slaaf aan te nemen. Dat deed Hij omdat wij en alle mensen nóg een slavernijverleden hebben. En omdat we ons daaraan op geen enkele manier zelf konden onttrekken. We waren slaven van de zonde, we waren zelfs dood door onze zonde. (Ef.2:5) Alleen doordat Jezus Christus een volledig gehoorzame slaaf werd, tot in de dood aan het kruis (Fil.2:7,8), werden wij bevrijd. Niet om nu voor onszelf te leven, maar voor Hem. En om een prachtige toekomst met Hem tegemoet te gaan.

Ida Slump-Schoonhoven

Gedoopt in de Jordaan

De aardigste mensen in het Oude Testament? Dat zijn volgens mij Naäman, zijn vrouw en het Israëlitische slavinnetje bij hen in huis.

Hoe was dat Joodse meisje bij hen terecht gekomen? Officieel was in die tijd vrede tussen Israël en Aram, maar toch hielden Aramese plunderaars strooptochten in Israël. Op een van die strooptochten hadden ze een meisje buitgemaakt. Naäman heeft haar waarschijnlijk gekocht. En zo kwam ze terecht in het huishouden van Naäman. Ze is niet vrij, maar blijkbaar wel vrij van wrok, gezien de gebeurtenissen die in 1 Koningen 5 beschreven worden.

Naäman betekent “schoonheid” of “aangenaam”. Die eerste betekenis is in deze geschiedenis niet helemaal van toepassing, want Naäman krijgt last van een ernstige huidkwaal. Maar ik denk dat het werkelijk een aangename man is geweest. Want hoe ongelooflijk het ook klinkt, het slavinnetje uit Israël is werkelijk met hem begaan. Ze begint er over tegen zijn vrouw: “Ach hij zou eens naar onze profeet in Samaria moeten gaan. Die zou hem wel beter kunnen maken.” De vrouw van Naäman neemt dit

advies serieus, en Naäman zelf ook. Hij overlegt met zijn werkgever, koning Benhadad van Aram. Naäman heeft met de hulp van de HEER mooie overwinningen voor de koning behaald. De koning heeft dan ook veel waardering voor Naäman en hij vindt dat zijn bevelhebber alles moet doen om weer gezond te worden. Hij geeft hem een brief mee voor koning Joram van Israël.

Naäman gaat op reis. Hij neemt een groot aantal bedienden mee en een enorme beloning. Hij gaat naar koning Joram en overhandigt hem de brief van koning Benhadad. Joram leest de brief maar voorziet zoveel problemen dat hij zijn kleren scheurt. Gelukkig hoort de profeet Elisa hiervan. Hij nodigt Naäman uit om naar zijn huis te komen. Elisa neemt echter niet de moeite om de Aramese bevelhebber persoonlijk te ontmoeten. Hij stuurt iemand naar buiten om te zeggen dat Naäman zich zeven keer in de Jordaan moet laten onderdompelen. We weten dat

Naäman nu uit zijn slof schiet. Hij had meer respect en meer show verwacht. Nu moet hij zich gaan wassen in die troebele Jordaan, terwijl Aram bekend staat om zijn mooie rivieren met helder water.

Hij vindt dat het nergens op lijkt en wil onmiddellijk vertrekken. Maar zijn bedienden durven hem tegen te spreken. Naäman is misschien wat opvliegend, maar hij is ook nederig. Hij voelt zich niet te goed om te luisteren naar een buitenlands slavinnetje. En hij is ook bereid om naar zijn bedienden te luisteren. Zo wordt hij als eerste heiden gedoopt. Hij baadt zich zeven keer in de Jordaan en geneest. Naäman is diep onder de indruk van de God van Israël.

Deze Aramese Naäman belijdt dat de HEER, de God van Israël de enige ware God is en hij wil nooit meer offeren aan andere goden. En dat terwijl Israëlieten in diezelfde tijd hun God verlaten en afgoden vereren. Heidenen gaan hen voor in het dienen van God.

Blijvende boodschap

Lange tijd was *Hoofdpijnen der theologie van het Oude Testament* van Th. C. Vriezen het handboek voor de oudtestamentische theologie. Inmiddels gingen internationale discussies verder en is er meer aandacht voor een literaire benadering van de oudtestamentische canon. Daardoor ontstond de behoefte aan een meer actuele opvolger.

Negen oudtestamentici uit Nederland, België, Duitsland en de Verenigde Staten hebben hieraan meegewerkt vanuit een orthodox christelijke perspectief. *Theologie van het Oude Testament* kwam in 2013 uit. In 2019 verscheen er een nieuwe

druk. De auteurs gaan uit van de vermoedelijk oorspronkelijke volgorde van de Bijbelboeken zoals die in een tractaat van de Talmoed wordt vermeld. Zij onderscheiden daarin de priester canon: Genesis - Koningen, maar zonder Ruth. Daarop volgt de profetie canon (Jeremia - Maleachi) en tenslotte de wijsheidscanon die begint met Ruth en Psalmen en eindigt met Kronieken. Vandaar de ondertitel: *De blijvende boodschap van de Hebreeuwse Bijbel*.

Tegenover andere theorieën wordt overtuigend aangetoond dat het thema ballingschap en terugkeer met name aan het begin en einde van de drie deelcanons aan de orde komt en dus een centraal thema is. Minder overtuigend vind ik de vergaande toepassing van de idee dat de belangrijkste zaken in het midden worden gepositioneerd: Jozua, Jona en Hooglied worden als het centrum van de respectievelijke canons beschouwd. Hieruit zouden belangrijke boodschappen kunnen worden afgeleid. Men heeft er niet voor gekozen elk bijbelboek literair-theologisch te beschrijven. Eén hoofdstuk biedt als het ware een voorbeeld van een dergelijke benadering, toegepast op Exodus - Leviticus - Numeri. Dit drietal wordt als een letterkundige eenheid gezien en als zodanig behandeld.

Het grootste deel van het boek bestaat uit de bespreking van een

oudtestamentische theologie aan de hand van een aantal thema's. Dat is in het verleden vaker gedaan, maar de gekozen thema's kwamen vaak niet uit de Bijbel zelf maar werden van buitenaf op de Schrift gelegd. Het gevaar bestaat dat eigen accenten dan worden ingelezen.

Deze auteurs hebben het anders aangepakt: ze vonden in het boek Genesis zes hoofdonderwerpen die in het hele Oude Testament van belang blijven: de schepping, Gods wil en geboden, de zonde, het zaad van de vrouw en de roeping van Abraham, de erediens, de aarde en Kanaän. Het verbond komt bij al deze onderwerpen aan de orde, vooral in het hoofdstuk over Gods wil en geboden. Omdat in elk hoofdstuk de drie canons van het Oude Testament worden doorgewerkt, leidt dit tot vrij veel herhaling, maar wel steeds vanuit een andere invalshoek. Duidelijk wordt in deze hoofdstukken hoezeer het Oude Testament een eenheid vormt. De laatste twee hoofdstukken gaan over de ontwikkelingen in de intertestamentaire periode en over het Nieuwe Testament als voltooiing van het Oude Testament.

Ik heb deze uitgave met veel interesse gelezen. Het is geen gemakkelijk boek - met name de eerste twee inleidende hoofdstukken zijn lastig - maar goed leesbaar voor predikanten, theologiestudenten en geïnteresseerde gemeenteleden die niet bang zijn om eens een woord of begrip op te zoeken. Een kritische opmerking tot slot: een boek als dit zou niet als paperback uitgegeven moeten worden. (RK)

Hendrik Koorevaar e.a., *Theologie van het Oude Testament. De blijvende boodschap van de Hebreeuwse Bijbel*, 2013, KokBoekencentrum, ISBN 978 90 435 3461 1, 438 pag. € 39,50

Een boek waar dit symbool bij staat is geschikt voor persoonlijke studie

Een boek waar dit symbool bij staat is geschikt voor gespreksgroep, bijbelstudiekring etc.

Herkerken

Remmelt Meijer en Peter Wierenga zijn theoloog en kerkbegeleiders. Zij denken langdurige tijd na over de toekomst van de kerk. De coronapandemie heeft deze vragen in een stroomversnelling gebracht, met als resultaat het boek *Herkerken, De toekomst van geloofsgemeenschappen*.

In zes hoofdstukken beschrijven Meijer en Wierenga een nieuwe ontwikkeling van de kerk, die nu op een kantelpunt staat tussen crisis en kansen. Het duo bepleit een 'broedplaats van de liefde', een bewegende kerk. Het gaat om kleine groepen, waar de onderlinge liefde gestalte moet krijgen.

De ideeën van Meijer en Wierenga sluiten sterk aan op het zogenoemde 3D-traject van Nederland Zoekt: een beweging waarbij in dorpen, wijken,

steden en buurten in Nederland 'communities' zouden moeten ontstaan. Waar mensen goed nieuws zijn in hun omgeving. Doordat ze hun geloof dichtbij huis vormgeven, ze vanuit liefde met elkaar optrekken en een verschil maken in hun omgeving. De hoofdstukken worden aangevuld met verhalen 'Uit de praktijk' en afgewisseld met samenvattingen, waarin het een en ander nog in een overzicht wordt weergegeven. Het boek bevat geen vragen of bespreekpunten, maar is vanwege de oproep voor kerngroepen wel geschikt voor bespreking in een miniwijk, groeigroep of een kerkenraad. (FT)

Remmelt Meijer & Peter Wierenga, *Herkerken. De toekomst van geloofsgemeenschappen*, 2020, Vuurbaak, Amersfoort, ISBN: 9789055605774, 149 pag. € 16,99

Transgender

Transgender mensen hebben de ervaring dat hun identiteit niet aansluit bij hun biologisch geslacht. Dit is een voortdurende en intense ervaring die zich niet laat wegdeneren en gepaard gaat met een diep gevoel van verscheurdheid en vaak ook met depressieve gevoelens. Transgenders ontmoeten niet automatisch begrip van de mensen om hen heen. Gelovige transgenders worstelen daarnaast met vragen als: Mag ik er wel zijn in Gods ogen? Word ik geaccepteerd in de kerk?

Mag ik mij kleden zoals ik mij voel? Mag ik mij laten opereren? En ook niet-transgender gelovigen kunnen voor de vraag komen te staan hoe zij met transgenders om moeten gaan. Deze handreiking bevat veel informatie over transgender, over zorg en pastoraat voor transgenders en aanwijzingen voor geloofsgemeenschappen. In het deel Bijbel en Theologie worden een aantal bijbelgedeelten besproken en toegepast op het leven van transgenders (bv.: Deut. 23:2, Mat.19:11-12, Hand. 8:25-39).

Godsgericht over Egyptische goden

Harm Jan Boiten beschrijft het voorspel van de bevrijding uit de slavernij in Egypte. In Exodus 12: 12 zegt Jahwe “en ik zal alle Egyptische goden van

hun voetstuk stoten, want ik ben de HEER”. De schrijver laat bij elke plaag zien welke goden van Egypte het onderspit delven.

Het boek heeft tien hoofdstukken en boven elk daarvan staat welke goden overwonnen worden door het gericht van de plaag. Boven het tiende hoofdstuk staat een godsgericht over alle Egyptische goden. Geen enkele god kan de farao helpen, terwijl hij

als levende god op aarde, een middeleersfiguur tussen de goden en Egypte, wordt vereerd. Er worden nog veel meer goden genoemd. Achterin het boek staat een register met maar liefst 59 Egyptische goden. In het boek staan tientallen illustraties die de tekst aanvullen. Opvallend is dat aan het begin van elk hoofdstuk een achttiende-eeuwse anonieme ingekleurde ets is afgebeeld en aan het eind een veertiende-eeuwse scene uit The Golden Haggadah.

Bij elke plaag wordt de vraag gesteld of het een wonderteken is of een natuurverschijnsel. Zo zou de tweede plaag, de kikkers, een gevolg zijn van de eerste plaag omdat er door de vissterfte geen natuurlijke vijand over is voor het kikkerdril. Kiest men voor een natuurverschijnsel dan wordt genegeerd dat de plaag een aankondiging met een ultimatum tot de volgende dag heeft en de mogelijkheid tot afgelasting als

de farao gehoorzaamt. In de duur van de plagen ligt ook een barmhartige beperking.

In de eerste drie plagen trof God ook zijn volk. Maar met de vierde plaag, ongedierte, maakt Hij scheiding, Hij vrijwaarde hen van de verdere plagen. Dat doet hij als Jahwe. Boiten zegt het al in het voorwoord: welke god heeft het ooit aangedurfd zich een volk toe te eigenen waarover een ander volk absolute macht uitoefende?

Het boek trekt lijnen door van de plagen naar het boek Jesaja (Gods straf tegen Israël) en Openbaring (een keuze maken tegen de antichrist). Er is al veel over de plagen geschreven, maar toch krijg je veel informatie en achtergronden. De namen van al de goden die ter sprake komen kun je niet onthouden. Je merkt al lezend de spanning van de strijd tegen farao, bevrijding uit slavernij en de macht van afgoden.(PZ)

Harm Jan Boiten, *De tien plagen. Godsgericht over Egyptische goden*, 2019, Groen, Heerenveen, ISBN 978-90-8897-236-2, 320 pag. € 19,95

Eén hoofdstuk is geschreven door de gereformeerd-vrijgemaakte predikant Marc ten Brink. Hij is als vrijwilliger betrokken bij een zelfhulpgroep voor gelovige transgenders en hun naasten. Verspreid door het boek zijn een aantal ervaringsverhalen opgenomen. Dat er ruimte moet zijn voor transgenders en hun transitie staat in deze uitgave niet ter discussie. Wie zoekt naar kritische argumenten of bijvoorbeeld meer wil weten over de eventuele invloed van genderideologie

zal elders te rade moeten gaan. Als je persoonlijk in aanraking komt met transgender mensen, zal dit een van de boeken zijn die je wilt lezen.(RK)

Heleen Zorgdrager e.a., *Wondermooi, zoals U mij gemaakt hebt. Handreiking voor gelovige transgender personen en werkers in de kerk*, 2019, KokBoekencentrum, ISBN 978 90 435 30385, 284 pag. €19,99

Maandblad

Steunpunt Bijbelstudiebond bestaat dit jaar 75 jaar. Zonder meer is dat een heugelijk feit. Vlak na de oorlog bleek behoefte aan een gereformeerde toerusting, verbonden aan de net opgerichte Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). In de driekwart eeuw die volgde, is veel gebeurd. Veel mensen zijn betrokken geweest bij de verschillende activiteiten binnen de Bijbelstudiebond.

Bij het vorige lustrum, vijf jaar geleden, hebben we in *WegWijs* al stilgestaan bij al die ontwikkelingen. Die bijdragen werden gepubliceerd onder de titel Platina. Dat is het metaal dat past bij een 70-jarig jubileum. De titel kwam niet zomaar uit de lucht vallen. Aan jubilea worden traditioneel allerlei materiële eigenschappen toegekend. Bij 75 jaar hoort het Kroonjuweel. Dit kalenderjaar staan we in *WegWijs* stil bij de kroonjuwelen van de Bond.

Kroonjuwelen zijn er in alle vormen en varianten. In alle bescheidenheid scharen we *WegWijs* als een van de kroonjuwelen van de Bijbelstudiebond. In 1946 werden de Vrouwenbond en Mannenbond opgericht. Een afzonderlijke vrouwen- en mannenbond dus, in de eerste jaren na de oorlog. Desondanks gaven beide bonden een gezamenlijk blad uit, om te besparen op mankracht én kosten. De titel was eenvoudig: Maandblad. Vijf nummers later was de spreekwoordelijke liefde over, nadat de vrouwenbond het besluit nam om een eigen blad te starten. Dit besluit was genomen na enkele reacties van veel vrouwenverenigingen. Het resulteerde in hun eigen blad Rndom Het Woord.

Ruim veertig jaar later leidde de wederzijdse liefde tot 'vereniging van 1992': de mannen- en vrouwenbladen vormden het gezamenlijke blad *WegWijs*, dat dit jaar dus 29 jaar bestaat onder

deze titel. In 1998 fuseerden ook de afzonderlijke bonden tot één Bijbelstudiebond.

WegWijs heeft vanzelfsprekend ook verschillende redacteurs, medewerkers en hoofdredacteurs gehad. Mijn directe voorganger Riet Steenbergers mailde het volgende: "Het vrijwilligerswerk voor de redactie doe je tussen je dagelijkse werkzaamheden door. Zit je net achter je laptop, gaat de bel, vraagt een van de kinderen waar zijn sportschoenen zijn, koken de eieren of begint het te regenen terwijl de was buiten hangt. Het is wel eens lastig om je hoofd er goed bij te houden.

Wat ook wel eens lastig is, is om de kopij voor elk nummer op tijd binnen te krijgen. Alle schrijvers van de vaste rubrieken krijgen aan het begin van het jaar een lijstje deadlines en terwijl de meesten altijd keurig op tijd zijn moet je anderen nogal eens achter de vordden zitten. Bij de wisseling van de wacht droeg ik mijn taak over aan mijn opvolger. Ik stuurde haar een mail met gegevens als mailadres, het aantal woorden dat hij mocht gebruiken en een goede tip: Let op, deze schrijver moet je elke keer achter de broek zitten, maar als je beet hebt is het prima voor elkaar, zinnige stukjes, heldere foto's erbij en niet te veel woorden. Ik verstuurde het mailtje en ging wat anders doen.

Na verloop van tijd opende ik mijn mailbox. Een mail van de bewuste schrijver, wat toevallig, dacht ik

nog. Toen ik hem opende stond er één woord: So! Ik kreeg het er warm van: had ik het mailtje niet naar mijn opvolger, maar naar hem gestuurd!

Ik heb er meteen maar achteraan gemaild dat het wel duidelijk was dat die mail niet voor hem bestemd was, maar dat mijn opvolger zich graag liet verrassen door op tijd de kopij te ontvangen."

Over kroonjuwelen gesproken.

Toen ik hem opende stond er één woord: So!

Bevrijd, en dan...

Bevrijd worden van overheersing is geweldig. Kijk eens naar oude films van de bevrijdingsfeesten in het voorjaar en de zomer van 1945, dan zie je allemaal blijde mensen, zingende, zwaaiende, vlaggende hordes dansend door de straten. 75 jaar na dato zijn we ons nog steeds bewust van de impact die vrijheidsberoving op mensen heeft. We vieren het dat we vrij zijn, elk jaar weer.

Bevrijding. Maar op een gegeven moment is het feesten over. Dan zul je de balans moeten opmaken. Hoe confronterend kan dat zijn! Voor velen betekent het vervlogen hoop, geliefden komen niet terug. De realiteit van verlies van hebben en houden, het kwijt zijn van onbevangenheid. Trauma's vanwege mensonterende vernederingen, ondergaan in concentratiekampen. Wat doe je met mensen die foute keuzes hebben gemaakt en waren jouw keuzes altijd wel zuiver? Wie kun je nog vertrouwen? Hoe kon het toch allemaal zo worden?! Alles en iedereen is ontregeld, er is geen structuur. En dus kun je niet zomaar overgaan tot de orde van de dag. Wat nu?

Je bent vrij, je hebt de vrijheid om dingen te doen en je neemt de vrijheid als het jou past. Maar het is niet altijd gezegd dat het gebruik van jouw vrijheid ook de vrijheid van een ander garandeert. Hoe ga je eigenlijk met vrijheid om? Een levensgrote vraag.

De slavernij is afgeschaft, onderdrukking tolereer je niet, nooit weer Auschwitz, je weet wat verslaving kan doen. En toch, zonder dat je er erg in hebt laat je je gewoon weer tot 'slaaf' maken. Slaaf van afgoden, idolen (en dat zijn geen goden). Slaaf van macht, onrecht en egoïsme. Slaaf van werk, van seksualiteit, van hebzucht en jaloezie. Slaaf van jezelf.

Laten dit nu net de dingen zijn waartegen God waarschuwt in zijn wet. Hij weet wat Hij van de mens kan verwachten, namelijk dat die zich geheel vrijwillig een nieuw slavenjuk zal laten aanmeten. Steeds weer.

Wees er dus op verdacht en blijf op je hoede. Dan geniet je nu al een voorproefje van het grote bevrijdingsfeest dat voor ons op stapel staat.

Job

Niet antwoorden maar vragen.

Helpt klagen?

Hoe kan ik naast iemand staan?

God is alles!

Verschijningsdatum volgend nummer omstreeks 20-03-2021

Thema's volgende nummers

- mei/juni Profetie
- juli/augustus Bijbelstudiedagonderwerp

ADRESSEN

Voor **abbonementen, adreswijzigingen** etc.:
Administratie steunpunt Bijbelstudie
Postbus 499, 8000 AL Zwolle
tel. 038 427 04 48 (uitsluitend bereikbaar op
woensdagochtend tussen 9-12 uur)
Voorkeur gaat uit naar contact per e-mail:
administratie@steunpuntbijbelstudie.nl

WegWijs is een uitgave van de
Gereformeerde Bijbelstudiebond
Alles over de bond vind je op
www.steunpuntbijbelstudie.nl.

Redactie *WegWijs*

Hoofdredacteur: Frits Tromp
Eindredacteur: Ida Nijman-Stegeman
Redactieleden: Trudy van der Boom-Los,
Tonnis Groenveld, Dienneke van de Kamp,
Ria Kuijper, Piet Zeilstra.

Voor de **inhoud** van *WegWijs*:
Redactiesecretaris: Frits Tromp
Bleeklaan 3M 8921 GW Leeuwarden
e-mail: redactie@steunpuntbijbelstudie.nl

Abbonementen *WegWijs*

Leden van verenigingen die bij steunpunt
Bijbelstudie zijn aangesloten, krijgen *WegWijs*
gratis. Particulier abonnement: € 17,50 per
kalenderjaar.
Opzeggen: schriftelijk of via e-mail vóór 1
december
Losse nummers van de *WegWijs* zijn te
bestellen via het bestelformulier op de website
www.steunpuntbijbelstudie.nl. De kosten zijn:
€ 3,50 per stuk. Dit is incl. verzendkosten.
De betaling van uw bestelling kunt u direct
overschrijven naar bankrekening
NL87 RABO 0125 8134 06 t.n.v. LPB media
te Zwolle o.v.v. *WegWijs*-nummer als
betalingsreferentie.

WegWijs is ook verkrijgbaar in **braille**,
grootletter, **digitale** en **gesproken** vorm via
CBB, Christelijke Bibliotheek voor blinden en
slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo,
tel. (0341) 565499

Overname van artikelen is alleen toegestaan na
toestemming van de redactie.

Vormgeving en opmaak *WegWijs*:
LPB media | www.lpbmedia.nl
Druk: Scholma, Bedum;
ISSN-nummer 0929-2136

“Leer van de vijgenboom deze les: zo gauw zijn takken uitlopen en in blad schieten, weet je dat de zomer in aantocht is.”

Matteüs 24: 32

